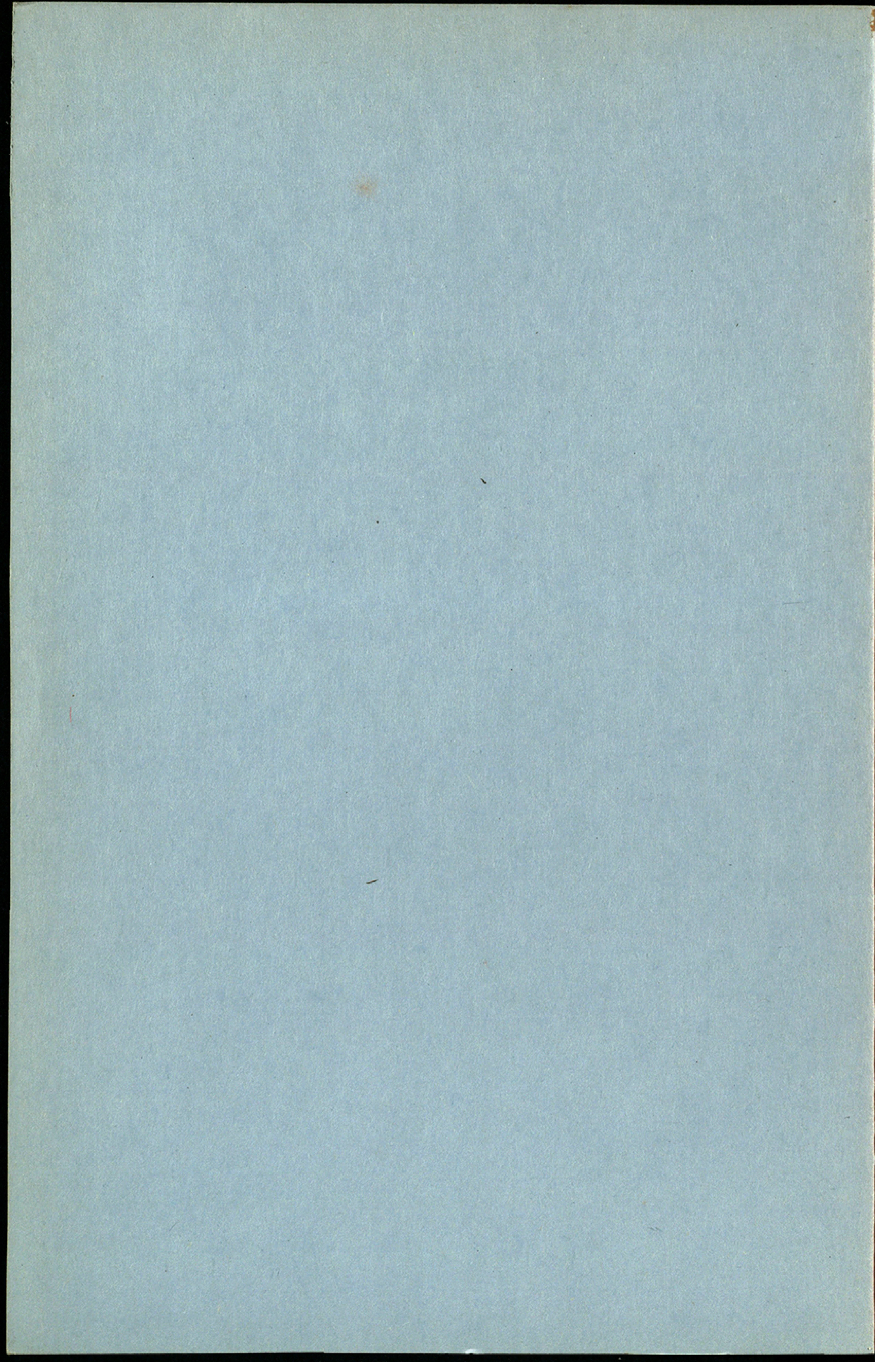

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Д II 15562

1899/1900

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

MT 15562
1899/1900

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ

6989

ИЗВЕШТАЈ

о

ПРАВОСЛАВНОМ БОГОСЛОВСКОМ ЗАВОДУ

у

ЗАДРУ

ЗА ШКОЛСКУ ГОДИНУ

1899-900.

Година XXII.

ЗАДАР

Штампарија Шпира Артале

1900

И 15562
~~14 8316~~

~~И 21535~~

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ

~~6989~~

ИЗВЕШТАЈ

О

ПРАВОСЛАВНОМ БОГОСЛОВСКОМ ЗАВОДУ

У

ЗАДРУ

ЗА ШКОЛСКУ ГОДИНУ

1899-900.

~~~~~  
*Година XXII.*  
~~~~~


ЗАДАР
Штампарија Шпира Артале
1900.

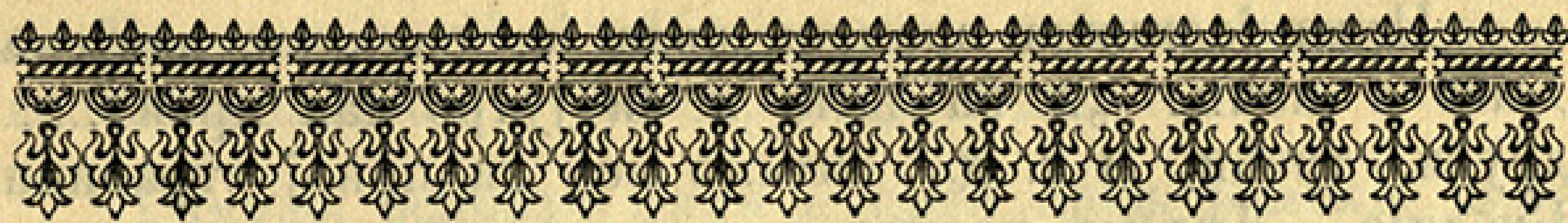
Инв.бр. 154397

ПРВИ ДИО.

U. S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF LAND MANAGEMENT

LIBRARY

О реформи календара.

Питање о реформи календара ¹⁾ постало је једно од сувремених питања. У посљедње вријеме о њему се живо расправља и у свјетским и у црквеним журналима, у броширама и разним саставцима и у мјеродавним круговима. Но ово питање није ново; није сада први пут стављено на дневни ред; оно је старо толико колико и сам род човјечји.

Свакидашња тежња човјекова била је, да своје послове, ма које врсте они били, уреди на извјестан правилан начин. Сама природа притекла му је у томе у помоћ својим правилним промјенама. Видјела на своду небеском, која је Бог створио, да дијеле дан и ноћ, да буду знаци временима и данима и годинама (Бит. I, 14.); мјесец, ког је Бог поставио на свод небески, да показује времена (Пс. CIV, 19.); појава дана и ноћи, измјена годишњих времена и т. д., све то од искони пружило је човјеку могућност, да не само великом лакоћом измјери вријеме, према коме је он уређивао своје послове, него и да састави одређена правила и формуле календара.

¹⁾ Календар (Kalendariūm) долази од ријечи Kalendae, која је постала од грчког глагола *καλεῖν*, а латинског *calo*, звати. Тако се називао код Римљана први дан сваког мјесеца, у ком се околни народ позивао у Рим, да му један од млађих великих свештеника каже, колико ће бити празника у току дотичног мјесеца. — Под именом календара данас уопште разумјева се књига, у којој су изложене мијене године, мјесеци, седмица, дана и свега, што стоји с тиме у сези.

Прва јединица времена била је, свакако, измјена дана и ноћи: „и би вече и би јутро дан први“..... други, трећи, и т. д., читамо већ на првој страници Библије. Дуљим периодом времена почео се затим сматрати мјесец, т. ј. видљиво, тако звано синодичко кретање мјесеца око земље, и, на посљетку, — година, или период времена, у ком се измијене сва четири годишња доба.

То су три јединице времена, које зависе од астрономских појава. Оне су битне јединице, те зато се налазе у основи свију старих календара, и помоћу њих уређују се и савремени календари. Али одношај између тих јединица времена тако је комплициран, да се он не може одредити не само округлом цифром, него ни ма којом било фракцијом. Услјед тога и календари, који се на њима оснивају, не могу се одликовати особитом простотом, и, што је још важније, не могу тачно математички одговарати фактичким одношајима, који постоје између тих јединица времена. Тиме се између осталог тумачи и она огромна разлика између календара, који су постојали и који данас постоје, као и између оних, који су предлагани и које данас предлажу. Осим тога врло је тешко сјединити у један календар све три астрономске јединице времена. Зато се у већем дијелу календара имају у виду само двије које му драго од њих, на пр. дан и ноћ (то су тако звани мјесечни календари, као што би били: старо-египатски, данашњи мухамедански и сл.), или дан и астрономска година (то су тако звани сунчани календари, као: персијски и дијелом јулијански и григоријански у данашњем облику). Само у малом броју календара налазе се све три астрономске јединице времена (на пр. у јеврејском, у старо-грчком и сл.). Но од свију тих календара нас овдје највише интересује јулијански и григоријански календар.

Јулијански календар зове се тако по имену знаменитог диктатора римског — Јулија Цезара, који га је увео у римску државу 46. године прије Рођ. Хр., а 708. од основања Рима. У римској држави прије јулијанског календара били су у употреби друга два

— Ромулов и Нуме Помпилија, који с јулијанским календаром стоје у непосредној свези.

Ромуло, оснивач Рима и први краљ римски, увео је у римску државу и први календар. Не може се тачно одредити, колико је мјесеци и дана имала година Ромуловог календара, јер се мишљења старих писаца у том погледу разилазе. Но судећи по свјedoцбама, које се о томе налазе у Варона, Светонија, Овидија, Плутарха и Макробија, може се тврдити, да је година Ромуловог календара имала само 304 дана, које је Ромуло подијелио у десет мјесеци с овим бројем дана: први мјесец имао је 31 дан, други — 30, трећи — 31, четврти — 30, пети — 31, шести — 30, седми — 30, осми — 31, девети — 30, и десети — 31 дан. Први мјесец, којим је почињала и година, Ромуло је назвао *Martius*, у част Марса, бога рата, који се сматрао оцем Ромуловим; други — *Aprilis*, по Овидију, од *aperire*, отворити, јер тим мјесецом отвара се, почиње прољеће; трећи — *Maius*, у част Маје, богиње плода у прољећу; четврти — *Junius*, у част богиње Јуноне. Осталих шест мјесеци Ромуло је оставио без особитих назива, а наредио је, да се називљу оним редом, којим један за другим долазе, наиме: *Quintilis* (пети), *Sextilis* (шести), *September* (седми), *October* (осми), *November* (девети) и *December* (десети).

Нетачност Ромуловог календара, који није био уређен ни по мјесечној ни по сунчаној години, била је врло рано опажена; с тога није ни имао дуга живота; њега је реформисао непосредни насљедник Ромулов — Нума Помпилије. Своју реформу Нума је, по свјedoцби поменутих писаца, извео на основу мјесечне године, која има 354 дана; толико је, дакле, дана морала имати и година Нуминог календара. Али Нума је био човјек врло сујевјеран. Он је између осталог сматрао, да број таки доноси несрећу; с тога није хтио, да тим бројем свршава ни година ни мјесеци. У ту сврху најприје додао је мјесечној години још један дан, а затим је измијенио трајање појединим мјесецима Ромуловог календара, наиме, свакоме од ових шест Ромулових мјесеци, који су имали по 30 дана,

одузео је по један дан, те је, заједно са 51 даном, које је морао додати Ромуловом календару, саставио и увео два нова мјесеца — један од 29, а други од 28 дана. Оног од 29 дана поставио је првим у броју мјесеци, и назвао га је *Januarius*, у част бога Јануса, који је имао два лица, а у знак, како тај бог једним лицем гледа годину, која тек почиње, а другим ону, која свршава. Други мјесец од 28 дана, пошто је свршавао бројем таким, те према томе био је кобан, поставио је на најзадње мјесто у години ¹⁾, и назвао га је *Februarius*, јер га је посветио Плутону Фебруусу и осталим подземним боговима. И тако је Нумин календар имао 12 мјесеци с овим бројем дана: *Januarius* 29, *Martius* 31, *Aprilis* 29, *Maius* 31, *Junius* 29, *Quintilis* 31, *Sextilis* 29, *September* 29, *October* 31, *November* 29, *December* 29, *Februarius* 28 дана.

Но и ако је Нума узео за основ свог календара мјесечну годину, ипак је хтио изједначити га са сунчаном годином. Многи астрономи тврде, да су Египћани још у XIV. в. прије Христа имали сунчану годину од 365 дана и 6 сати. По свој прилици то је знао и Нума; зато, да постигне једнакост између године свога календара и сунчане године, одредио је, да се сваке друге године, између 23. и 24. фебруара, дода његовом календару тринаести мјесец, тако звани *Mercedonius* (од *merces*, најам, можда ради тога, што су унајмитељи добијали још за тај мјесец рок за исплату најма, који су морали платити у марту), који је наизмјенице имао 22 и 23 дана. Сваке пак осме године *Mercedonius* морао је имати само 15 дана, јер би у осам година Нумин календар изостајао иза сунчане године осам дана, и на тај би начин та разлика била изглађена. Да се је ова Нумина наредба тачно извршивала, његов би се календар прилично био подударао са сунчаном годином; али римски жреци, којима је Нума повјерио руковање календара, толико су били занемарили његова правила, да је исти (календар) течајем времена кадгод за неколико мјесеци претјечао сунчану годину,

¹⁾ Неколико вјекова касније (304. године прије Рођ. Хр.) децемвири пренијели су фебруар на мјесто, гдје се сада налази.

а кадгод толико иза ње заостајао. Тако на пр. године 47. прије Рођ. Хр., а 707. од основања Рима, Нумин календар имао је само девет мјесеци, т. ј. претјечао је сунчану годину за пуна три мјесеца.

Ове злоупотребе и неуредности принудиле су Јулија Цезара, кад је постао диктатором, да приступи реформи Нуминог календара, што је он и учинио 46. године прије Рођ. Хр., а 708. од основања Рима.

Прва брига Цезарева била је, да поврати на своје мјесто сва годишња доба, која су због неуредности Нуминог календара била страшно поремећена. С тога је он години, у којој је приступио реформи, додао оних 90 дана, за које је Нумин календар претјечао сунчану годину. И тако 46. година прије Рођ. Хр., а 708. од основања Рима, имала је 445 дана; зато је и названа: *annus confusionis*. Кад је на тај начин повратио на своје мјесто сва годишња доба, Цезар је, по савјету знаменитог астронома Созигена, ког бијаше ради реформе позвао из Александрије, поставио за основу календара сунчану годину. Созиген је рачунао, да сунчана година има 365 дана и 6 сати, коју је дужину године Цезар и усвојио за свој календар. Зато је морао години Нуминог календара додати још десет дана, подијеливши их на поједине мјесеце овако: јануару, секстилис и децембру, који су дотле имали по 29 дана, додао је још по два дана; а априлу, септембру и новембру — по један дан. Осим тога, пошто би за грађанске потребе било незгодно рачунати сваке године поред цијелог броја дана још и оних 6 сати, Јулије Цезар установио је, да у низу од четири године буду узастопце три *просте* по 365 дана, а четврта *преступна* са 366 дана; јер оних 6 сати у четири године сачињавали су један дан. Тај сувишни дан морао се додати мјесецу фебруару, који је, према томе, у преступној години имао 29 дана.

Имена мјесеци у јулијанском календару остала су пређашња; само је Цезар укинуо као сувишан мјесец *Mercedonius*. Године пак 45. прије Рођ. Хр., по заповиједи консула М. Антонија, мјесец *Quintilis* назван је *Julius*, у част истог Јулија Цезара, а године 8. прије Рођ. Хр., по наредби сената, мјесец *Sextilis* назван је *Augustus*, у част Октавијана Августа.

Овако уређени јулијански календар предан је био жрецима, да с њиме управљају. Али набрзо и овај календар подлегао је судбини Нуминог календара. Жреци, било из немарности или с каквог другог узрока, пореметили су правилни ред преступних година. Они су, наиме, чинили, да мјесто четврте буде преступна свака трећа година; ради тога у 36 година јулијански календар изостао је иза сунчане године пуна три дана. Срећом, те се погрјешке навријеме сјетио Октавијан Август, те нареди, да од 8. године прије Рођ. Хр. непрекидно прође 12 година без икакве преступне. Тако су била збрисана она три дана, за које је јулијански календар изостајао иза сунчане године.

Јулијански календар примили су готово сви народи, потчињени римској држави; а 325. године I. васељенски сабор у Никеји усвојио га је за хришћанску цркву, узевши га за основу свога наређења у погледу светковања Пасхе.

Никејски сабор, да би учинио крај аномалији, која се дешавала у цркви ради тога, што су једни прије, а други послје славили Пасху ¹⁾, наредио је:

¹⁾ Питање о времену светковања Пасхе, које сачињава најважнији дио и основу хришћанског календара, послужило је поводом озбиљних спорова за прва три вијека хришћанства.

Под именом Пасхе стара је црква разумијевала успомену о страдањима и васкрсењу Христовом. Светковању тих двију успомена она је посвећивала двије седмице: ону, која је претходила дану васкрсења Христовог, и ону, која је за њим долазила; а да означи један и други дио празника, употребљавала је називе: Πάσχα σταυρώσεως — Пасха крсна, и Πάσχα ἀναστάσεως — Пасха васкрсна. Но под првим називом разумијевао се је, по премухству, дан смрти Христове, а под другим—дан васкрсења Његовог. Малоазијски хришћани, полагајући важност на дан године или мјесеца, кад је Христос умро, светковали су успомену смрти Његове (Πάσχα σταυρώσεως) увијек 14. Нисана, а два дана затим успомену васкрсења Његовог (Πάσχα ἀναστάσεως), без обзира на то, да ли је овај дан падао у недјељу или у који други седмични дан. Ову своју праксу они су оправдавали примјером ап. Јована, Филипа и неких апостолских мужева. Међутим на Западу, а посебно у римској цркви, утврдио се био обичај светковања успомене

1.) да сви хришћани у исто вријеме имају светковати Пасху;

2.) да је светкују свагда у прву недјељу послје првог пуног мјесеца иза прољетне равнодневице, и

3.) да је нигда не светкују заједно са Јеврејима.

У хришћанских историка има помена о томе, да је на сабору било одређено и то, да се хришћанска Пасха има увијек светковати послје јеврејске; но то се не може поуздано доказати. На сваки начин, било да је то на сабору одређено или не, свеопшти црквени обичај обвезан је у овом погледу за цркву, као и одредбе васељенског сабора. И тако поменути трима

васкрсења Христовог у прву недјељу послје 14. Нисана, а дан смрти Његове у петак пред том недјељом. Западни хришћани држали су, да је овако светковање Пасхе правилније, а за потврду свог мишљења позивали су се на примјер ап. Петра и Павла.

Оба ова начина светковања Пасхе практикована су за дуго вријеме без икаквих међусобних сукоба. Први пут повела се расправа о томе приликом доласка у Рим (160. год.) св. Поликарпа, еп. смирског, кога папа Аникита није могао склонити, да пристане на праксу римске цркве. При свем томе они су се разишли у братској љубави и миру. Мало времена затим, поводом спорова о истом питању у Лаодикији, еп. сардски (у Лидији) — Мелитон, изда један спис (*περὶ τοῦ Πάσχα*) у заштиту обичаја светковања Пасхе малоазијских цркава, што је дало повода папи Виктору (189.—199. год.), да напише малоазијским црквама неколико писама, у којима им чак пријети одлучењем, ако не приме и не признаду праксу западне цркве. Поступак Викторов силно је раздражио малоазијске епископе, у име којих Поликрат, еп. ефески, напише Виктору оштри одговор, и било би готово дошло до злих посљедица по мир црквени, да није било св. Иринеја, еп. лионског, који управу Виктору писмо, у коме му напомиње, како ради обредних разлика не треба рушити црквени мир и братску заједницу. Ауторитетни глас Иринејев успио је ублажити духове и заједница црквена није била поремећена, и све до никејског сабора свака је црква светковала Пасху по своме обичају. У осталом, ни послје никејског сабора није одмах постигнуто јединство у светковању Пасхе. Неке од малоазијских цркава држале су се и надаље дотадашњег свог обичаја; с тога је антијохијски сабор (341. год.) био принуђен издати нарочито правило (1.), у коме пријети одлучењем и искључењем из цркве онима, који би се усудили повриједити одредбе никејског сабора у погледу светковања Пасхе.

одредбама саборским треба додати и четврту, наиме: да се хришћанска Пасха има увијек светковати *послије* јеврејске.

Још је никејски сабор ријешо, да александријски патријарх, налазећи се у мјесту, гдје се највећма његовала астрономија, има сваке године установити, кад пада Пасха и у одређено вријеме то објавити свима црквама.

Као кључ у одређивању дана Пасхе узета је прољетна равнодневица. У вријеме никејског сабора прољетна равнодневица бијаше 21. марта, и држало се, да ће она увијек тога дана падати. С тога је утврђено, да Пасха може пасти на 35 разних датума, обзиром на то, да ли пуни мјесец пада на сами дан прољетне равнодневице или послије ње. Ако пада на саму равнодневицу (21. марта), и тај би дан била субота, тад се Пасха светкује сутрадан (22. марта); а ако пада прије равнодневице, тад се чека пуни мјесец слиједећег мјесеца—априла; те кад би се догодило, да тај априлски пуни мјесец пане 18. априла, и то у недјељу, тад се Пасха одлаже до слиједеће недјеље (25. априла). Према овоме Пасха може најраније пасти 22. марта, а најкасније 25. априла. Ово су границе, преко којих она не смије силазити, нити се пењати.¹⁾

По одредби никејског сабора, александријски патријарх извјештавао је нарочитим посланицама сав хришћански свијет о дану Пасхе у дотичној години. Но како су била незгодна комуникациона средства, то су научници покушали, да изнађу начин, како би за више година унапријед прорачунали дан, кад пада Пасха, да се не морају чекати извјешћа александријског патријарха. То је пошло за руком монаху Анијану, за

¹⁾ Римска црква све до половине V. в. (до папе Лава Великог 444. г.) израчунавала је дан Пасхе независно од александријске цркве, на основу тако званог 84 годишњег круга, по коме је Пасха могла пасти најраније 20. марта, а најкасније 21. априла. Ових се граница римска црква држала ради тога, што је у Риму био обичај, да се 21. априла држе цирцелске игре у спомен оснивања града (*natalis Urbis*), те кад би Пасха пала 25. априла, тад би оне долазиле уз страсну седмицу, и, наравно, Римљани не би их могли светковати.

вријеме цара Аркадија (395.—408. г.). Он је, помноживши 19-годишњи *мјесечев круг*, у ком се послје сваких 19 година мијене мјесечеве понављају истим редом, са 28-годишњим *сунчаним кругом*, у ком недјељни дани послје сваких 28 година падају у исте дане у мјесецу, добио круг од 532 године, тако звани велики *индиктион* или *Пасхалија*, која је и данас у употреби у нашој цркви, а у ком кругу мјесеци, дани, мијене мјесечеве и сви празници, па и Пасха, понављају се истим редом и у исте датуме.

Овај круг година — индиктион удешен је према јулијанском календару у претпоставци, да је тачан и да ће равнодневица остати свагда 21. марта. Но у току времена опажено је, да прољетна равнодневица пада поступно са 21. марта на 20. 19. 18. и т. д. Узрок томе лежао је у самом јулијанском календару.

По јулијанском календару, као што смо видјели, има у години 365 дана и 6 сати. Но доцније је доказано, да је сунчана година краћа од године јулијанског календара нешто више од 11 минута. Усљед ове разлике, 128 јулијанских година дуже су за један дан од 128 сунчаних година; т. ј. од оних 11 минута и неколико секунда, за које је сунчана година краћа од јулијанске, нарасте цио један дан у 128 година; с тога и прољетна равнодневница послје сваких 128 година пада по јулијанском календару за један дан прије 21. марта.¹⁾ Тим одступањем прољетне равнодневице уназад, пореметише се границе Пасхе, и, наравно, догодило се, да се Пасха почела светковати неправилно; јер кад је течајем времена прољетна равнодневица спала, на пр., на 18. марта, тад пуни мјесец, који би тог дана пао, није се сматрао посхалним, и ако је фактично био.

¹⁾ Многи мисле, да је оцима никејског сабора било познато ово одступање прољетне равнодневице уназад, те с тога тврде, да су они исправили разлику, која се у том погледу била накупила од уваћања јулијанског календара у римску државу до сабора. Но да то не стоји, лако се може доказати. Прољетна равнодневица у доба уваћања јулијанског календара падала је 23. марта, а до никејског сабора спала је на 21. марта. Према томе, да је оцима сабора била позната погрјешка јулијанског календара, они не би били утврдили равнодневицу на 21., него на 23. марта.

Ова погрјешка јулијанског календара множила се је из године у годину све то више, само што за дуго није била примијећена. Тек у XIII. вијеку, кад је прољетна равнодневица пала 14. марта, скренуше на то пажњу на Западу тако звани *компутисти*¹⁾, и почеше износити разне предлоге о реформи јулијанског календара и дотадашњег рачунања времена Пасхе. Магистар Конрад и Аноним просто упријеше прстом на погрјешку календара, али се не дотакоше питања о времену светковања Пасхе. Јаков Боско, истина, скренуо је пажњу на неправилно одређивање дана Пасхе, но држао је, да се, обзиром на одредбе I. васељенског сабора, не смије мијењати календар. Јован Кампански, Роберт Гростет, еп. линколнски, и Јован Сакс изнијели су и формалне предлоге, како да се исправи јулијански календар и рачуњање времена Пасхе. То су исто учинили у првој четвртини XIV. вијека магистар Гордиан и инглески доминиканац Роберт Бакон. — И код Грка у истом вијеку, историчар и предавач хронологије и астрономије у Цариграду, — Никифор Грегора, предлагао је реформу јулијанског календара и дотадашњег рачунања времена светковања Пасхе. Но против његовог предлога устао је монах Исак Аргир у свом спису „Руководство за рачуњање времена Пасхе“, у коме је, дакако, признавао, да се јулијански календар не подудара с астрономском годином, али није допуштао, да се у ма ком погледу одступи од одредаба саборских. И тако покушај Никифора Грегоре није успио, и ако је имао присталица у вишим круговима у Цариграду.

Послије овог покушаја, у колико је нама познато, у православној цркви све до најновијега доба није ништа предузимано на поправци календара; међутим на Западу радило се на томе и надаље. Тако године 1345. поднесени су били папи Клименту VI. два пројекта, које су израдили, по поруци истог папе, један — Јован де Мурос и Ферминиоре де Белавале, а други

¹⁾ Компутисти (od computus) називали су се у Средњем Вијеку они, који су израчунавали најнужније покрете сунца и мјесеца ради израчунавања црквених времена.

— монах Јован де Термис; но они нијесу били примљени ради честе промјене папâ. Године 1411. кардинал Петар де Алиако поднио је папи Јовану XXIII. свој пројекат, који је послужио предметом дугих дебата, а у марту 1414. изнесен је био пред сабор у Косницу; но ни овај пројекат није имао никаквог успјеха, јер су како ауктор његов тако и сабор били мишљења, да је корисније посветити пажњу другим реформама од много замашнијег значаја, него што је била реформа календара. Мало доцније, 1437. г., сабор у Базелу претресао је и усвојио пројекат реформе, који је била израдила нарочита комисија под предсједништвом кардинала Николе де Куза; али његово обнародовање буде обустављено ради тога, што је у то вријеме (најприје у Ферари, а затим у Флоренци) био на окупу сабор, који се је бавио питањем о сједињењу православне источне цркве с римокатоличком. Године 1476. папа Сикст IV. ријеши се, да озбиљно изврши реформу јулијанског календара. У ту сврху, по савјету знаменитог кардинала Висариона, он позове у Рим чувенога тадашњег математичара и астронома нирнбершког Региомонтануса; но ни сада није се ништа постигло због нагле смрти астрономове. Године 1511. латерански сабор изабрао је био нарочиту комисију, која је израдила 11 разних пројеката, но сабор их није узео у претрес, него је одредио, да се претходно о њима саслуша мишљење разних университета, који у току претресања испоставише, да нема сигурних података о покретима сунца и мјесеца, који би могли послужити основом реформе календара, ради чега је даље претресање поменутих пројеката било прекинуто. И на знаменитом тридентинском сабору (1545.—1563. г.) повео се био говор о реформи календара; но како се сабор ради многих других црквених посала, које је имао ријешити, није могао тим предметом бавити, то он повјери овај посао, заједно са исправком неких богослужбених књига, римскоме папи. У Риму тим поводом буде састављена, под предсједништвом кардинала Сирлета, нарочита комисија, која је израдила дотични пројекат. Папа Пије V. прими га и одобри, и уједно нареди, да се ради искључиве употребе црквене штампа

у поправљеном Требнику 1568. г. (*Breviarium Romanum ex decreto Concilii Tridentini restitutum Pii V iussu editum 1568*). Но овај пројекат био је тако погрјешан, да би био привео сасвим противним резултатима од оних, за којима је тежио, да буде случајно остао у употреби. У Риму брзо то увидјеше, те папа обустави даљу употребу реформисаног календара.

Него овај Пијев покушај није остао ипак без посљедица. Не ћемо погријешити, ако речемо, да је он био *непосредни* узрок коначном ријешењу питања о реформи јулијанског календара на Западу. Крупне погрјешке, које су у Пијевој реформи биле опажене тек онда, кад је Требник био штампан и уведен у употребу, створише у Риму незгодан положај: требало је одмах или истиснути из употребе или измијенити у употребу уведени Требник. Но у оно критично вријеме реформације, то би било нанијело папскоме ауторитету много штете. Једино згодно средство да се изиђе из тог незгодног положаја било је, да се што скорије приступи новој реформи календара, која би сасвим природно, без икакве мотивације, повукла за собом ново издање Требника, а уједно својим значајем изгладила сваки спомен о Пијевој реформи. И заиста послје смрти Пија V., његов наслједник — Григорије XIII., године 1577. састави, под предсједништвом истог кардинала Сирлета, нарочиту комисију с цијељу, да се једном ријешу ово питање. У комисији били су најзначајнији математичари и астрономи оног доба, а између њих: два брата Лилија, Алоизо и Антоније, доминиканац Игњатије Данти, језуит Кристофор Клави и Шпањолац Петар Цијаконије. Реформу календара, коју ови стручњаци израдише, папа Григорије прогласи булом својом *Inter gravissimas* од 24. фебруара 1582.

У то доба јулијански календар изостајао је иза сунчане године 10 дана; с тога прољетна равнодневица бијаше спала на 11. марта. Да се иста поврати на 21. марта, кад је падала и у доба I. васељенског сабора, Григорије нареди, да се испусти оних 10 сувишних дана, те да се 1582. године послје 4. октобра, мјесто 5., одмах сутрадан броји 15. октобра. На тај начин повраћена је равнодневица са 11. на 21. марта.

А да се унапријед задржи на истом датуму, и да се течајем времена не би поновила погрјешка јулијанског календара, утврђена је дужина године на 365 дана, 5 сати, 49 минута и 16 секунда, усљед чега 400 година григоријанског календара краће су од прилике 3 дана од 400 година јулијанских. Зато је Григорије морао измијенити и ред преступних година, наиме, наредио је, да преступна година буде као и дотле свака она, која је дјељива за 4 без остатка, а од тако званих секуларних година, да буде преступна само она, која је дјељива за 400 такођер без остатка, тако да су године 1700. 1800. 1900. и сл. просте године.

Овако уређени Григоријев календар примљен је био исте године проглашења у Италији, Шпанији, Португалској и Низоземској; у Француској крајем 1582. г. Католичке државе у Њемачкој и католички кантони у Швајцарској примили су га 1583. г., Пољска 1586. г., Угарска 1587. г. Протестантске државе опирале су се у почетку, но најпослије га и оне примише: Пруска, Данска и Холандија 1700. г., протестански кантони у Швајцарској 1701. г., Енглеска 1752. г., Шведска и Норвешка 1753. г. Православни пак народи задржали су јулијански календар. Истина, римска црква, као и поједини римокатолички владари покушавали су више пута, не би ли православно цркву склонили, да и она прими Григоријев календар. Тако исти папа Григорије XIII. писао је тадашњем цариградском патријарху Јеремији II. и предлагао му, да поради на томе, да се и у православно цркву уведе његов (Григоријев) календар. Но патријарх Јеремија не само што је одбио предлог, него је, у договору с александријским патријархом, послао 1583. г. руском великом кнезу Константину у Кијево посланика поручком, да се држи јулијанског календара, запријетивши му у противном случају анатемом. — И у нашој монархији покушавало се у два маха, да православна црква прими Григоријев календар: најприје за цара Леополда I. 1692. г., а затим 1814. г. Тада је сам цар Франц I. у ту сврху писао сремско-карловачком митрополиту Стефану Стратимировићу, који је у свом

одговору од 9. новембра 1814. г. основаним разлозима одбио предлог. И тако сви покушаји, да се у православној цркви uvede нови календар, били су безуспјешни.

Зашто?

Прије свега треба признати, да наша црква уопште нерадо приступа реформама, што јој се не може замјерити. То је једна од битних њених црта. С увођењем новина у цркву не смије се хитати; треба у томе бити веома обазрив и ствар дубоко и свестрано испитати. Овака обазривост наше цркве заслужује прије похвалу, него ли покуду, којој је изложена од стране западних хришћана, који јој пребацују, да заостаје за током сувременог напретка, да Григоријев календар неће да прими ради тога, да се не би понизила и сл. Но те замјерке и пребацивања неоправдана су и немају мјеста. Наша црква није противна реформи календара; она је шта више за реформу његову; а што неће да прими Григоријев календар има зато основаних разлога. Прво, кад би наша црква усвојила тај календар, не би ништа добила, јер Григоријевом календару такођер оскудјева тачност, пошто се не подударе на длаку са сунчаном годином. Видјели смо, да година Григоријевог календара има 365 дана, 5 сати, 49 минута и 16 секунда; међутим, по астрономским податцима, сунчана година има 365 дана, 5 сати, 48 минута и 46 секунда; с тога григоријанска година дуља је од сунчане за 26 секунда, што у 3200 година сачињава један дан. Сами западни хришћани увиђају ову погрјешку Григоријевог календара, те мисле је изгладити тиме, што ће свако 3200 година избацити тај сувишни дан. Ствар би заиста била лака, кад би се тај дан јавио на једанпут на крају тог периода година. Но то није случај. Тај дан има своје дијелове (часове, минуте и секунде), који се протежу још од почетка, гомилајући се кроз цио период од 3200 година, и могу учинити, да се прољетна равнодневица много раније спусти за један дан прије 21. марта, као што ће заиста и бити 2000. године, и ако ће од установе Григоријевог календара тада бити тек 418 година. Други разлог, ради кога наша црква неће да усвоји Григоријев календар, тај је, а овај је важнији,

што би тада морала усвојити и григоријанску Пасхалију; а њу не може примити, јер би гријешила против саборске одредбе (или црквеног обичаја), да се хришћанска Пасха не смије светковати прије јеврејске, што се заиста и догађа често пута у римској цркви.

Хоће ли онда наша црква задржати и надаље јулијански календар? Одговор на ово питање може бити само негативан; јер, да не говоримо о многим узроцима неопходности његове реформе, ради саме Пасхалије црква треба да га реформише.

Већ смо казали, да јулијански календар сваких 128 година заостаје за један дан иза сунчане године, и да усљед тога прољетна равнодневица сваких 128 година пада за један дан прије 21. марта. Од 1. марта ове 1900. године јулијански календар почео је заостајати иза сунчане године 13 дана, и према томе прољетна равнодневица сада је спала 8. марта, док по Пасхалији узима се, да је увијек остала 21. марта. Посљедица ове разлике између прољетне равнодневице по јулијанском календару и прољетне равнодневице по Пасхалији, која је према њему удешена, та је, да наша црква такођер гријеша против саборских правила у погледу светковања Пасхе. Бива, наиме, да се пуни мјесец, који пане између 8. и 21. марта по јулијанском календару, не сматра пасхалним, и ако је у ствари. Усљед тога догађа се, да ми често светкујемо Пасху послвије *другог* пуног мјесеца иза прољетне равнодневице, што је противно одредбама никејског сабора, који, као што смо видјели, наређује, да се Пасха има светковати у прву недјељу послвије *првог* пуног мјесеца иза прољетне равнодневице. И тако у тим случајевима ми гријешимо против смисла саборских правила много више, него римска црква, кад она слави Пасху *прије* јеврејске. Римска црква, и ако у тим случајевима не слави Пасху послвије јеврејске, слави је послвије пунога мјесеца, у ком Јевреји морају, по Мојсијевом закону, светковати своју Пасху. На пр. 1894. године римска Пасха падала је по јулијанском календару 13. марта, а јеврејска 9. априла. Као што се види, то је незаконито; но та незаконитост овдје је

чисто формална, јер 9. априла 1894. године није падао први пуни мјесец послје прољетне равнодневице, него други пуни мјесец, а први је био 10. марта, кад су Јевреји и морали светковати своју Пасху, а непосредно за њима и хришћани, што је римска црква те године и учинила. Напротив, ми у поменутих случајевима, игноришући фактичну јеврејску Пасху, светкујемо своју Пасху послје пуног мјесеца, у коме Јевреји не само не морају, него и не могу светковати Пасху. Тако на пр. 1888. год. јеврејска Пасха била је 15. марта; дакле законита, јер је падала баш на први прољетни мјесец. Међутим ми смо били принуђени сматрати тај пуни мјесец незаконитим ради тога, што је падао прије 21. марта по јулијанском календару, те признати пасхалним пуни мјесец — *други* послје равнодневице, који је те године падао 14. априла. Послје тога пуног мјесеца, који ни у каквом случају није могао бити пасхални, ми смо 1888. г. и светковали нашу Пасху, па и то не сасвим правилно, јер смо је светковали 10 дана послје пуног мјесеца, т. ј. 24. априла.

Из свега овога није тешко увидјети, да све те неправилности у погледу светковања Пасхе не потичу ни од чега другог, него од јулијанског календара. Јасно је, дакле, да наша црква не може и надаље овај календар задржати, него га мора реформисати, као што смо рекли, ради саме Пасхалије, на којој се до данас оснивала његова неприкосновеност.

И доиста ово је питање у посљедње вријеме покренуто, те је у овом погледу пало неколико предлога. Једни предлажу, да православна црква просто прими григоријански календар. Но овај предлог нити може, нити ће бити игда усвојен, док се из григоријанског календара не уклоне погрјешке, ради којих су и пређашњи покушаји, да га православна црква прими, остали безуспјешни. Други опет предлажу, да се уведе нови календар, који би био бољи, тачнији и потпунији од григоријанског, и у ту сврху износе формалне пројекте. Но већи дио тих пројеката има у виду само астрономску тачност, а не осврћу се на разна питања религиозно-црквеног карактера, нити на

каноничке прописе у погледу светковања Пасхе, него остављају цркви да она то ријешити по својој надлежности. Тако руска комисија, која је ове године у Петрограду расправљала о реформи јулијанског календара, ријешила је на основу реферата, кога је прочитао 24. фебруара о. г. на јавном збору Руског Астрономског Друштва чувени руски астроном и професор Глазенап, да се, — пошто је изнијела начела, по којима би календар могао бити реформисан, — не улази у претрес питања о промјени Пасхалије у свези са реформом календара, него да се то питање остави увиђавности представника православне цркве, па како они ријеше.

Сада је, дакле, до синода свију православних аутокефалних цркава, да општим договором усвоје у научном астрономском одношају најтачнији пројекат реформе, и да према њему саставе нову Пасхалију, која ће одговарати свима одредбама никејског сабора. Тиме би питање о реформи календара било коначно ријешено.

Ј. Ц.

ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВНИ ЗАВОД

У ЗАДРУ

У ИЖАВСКОЈ ГОДИНИ 1920. ГОД.

Управа Завода

Београд, Православни Богословни Завод, Др. Милош Јовановић,
Београд, Јанковачки бр. 11

ДРУГИ ДИО.

Наставни програм

и

Курсови предмета: Богословски, Филозофски, Правни, Педагошки, Медицински, Технички, Економски, Језички, Музички, Спортски, и остали.

1) Богословски

Богословски предмет: Богословски, Филозофски, Правни, Педагошки, Медицински, Технички, Економски, Језички, Музички, Спортски, и остали.

Богословски предмет: Богословски, Филозофски, Правни, Педагошки, Медицински, Технички, Економски, Језички, Музички, Спортски, и остали.

Богословски предмет: Богословски, Филозофски, Правни, Педагошки, Медицински, Технички, Економски, Језички, Музички, Спортски, и остали.

THE ASSOCIATED PHOTOGRAPHERS' GUILD

NEW YORK

100 NASSAU ST. N.Y.C.

THE ASSOCIATED PHOTOGRAPHERS' GUILD

NEW YORK

100 NASSAU ST. N.Y.C.

THE ASSOCIATED PHOTOGRAPHERS' GUILD

NEW YORK

100 NASSAU ST. N.Y.C.

THE ASSOCIATED PHOTOGRAPHERS' GUILD

NEW YORK

100 NASSAU ST. N.Y.C.

THE ASSOCIATED PHOTOGRAPHERS' GUILD

NEW YORK

100 NASSAU ST. N.Y.C.

THE ASSOCIATED PHOTOGRAPHERS' GUILD

NEW YORK

100 NASSAU ST. N.Y.C.

ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ЗАВОД

У ЗАДРУ

У ШКОЛСКОЈ ГОДИНИ 1899 - 900.

А.

Управитељ завода.

Његово Преосвештенство, госп. *Др. Никодим Милаш*,
епископ далматински и истријски.

Б.

Наставничко особље.

а.) Ректор.

Епископ. протосинђел *Серафим Калик*, редовни професор, почасни присједник еп. Консistorије и члан ц. к. Покрајинског Школског Вијећа.

б.) Наставници.

Епископ. синђел *Никанор Ракетић*, редовни професор, предавао: исагогику с егзегетиком, црквено-словенски језик и новозавјетни грчки језик.

Епископ. протосинђел *Серафим Калик*, (као горе), предавао: црквену историју и црквено право.

Епископ. синђел *Јеротеј Цвијетић*, редовни професор, предавао: пастирско богословље, литургику, омилитику и педагогију с методиком.

Презвитер *Милош Парента*, суплент-проф., катихет у ц. к. нижој гимназији, предавао: основно богословље, догматичко богословље, морално богословље и катихетику.

Јеромонах *Венедикт Кукољ*, предавао: црквено појање и типик.

Г.г. *А. Нимира* и *И. Санџин* предавали су пољо-дјелство.

В.

Преглед предавања.

І.

Виблијска наука.

А.) Исагогика. І. Старозавјетна исагогика. 1) Општи дио: а) историја порекла, б) историја канона, в) историја текста и г) историја превода старозавјетних књига; 2) посебни дио: а) законодавне и б) историјске књиге Старога Завјета. — II. Новозавјетне исагогике посебни дио: а) историјске књиге, б) учитељске књиге, в) пророчка књига Новога Завјета.

Б.) Херменевтика: 1) претходни појмови, 2) о смислу св. Писма, 3) о начинима за разумијевање и тумачење смисла св. Писма, 4) о главном руководном начелу тумачења св. Писма.

В.) Егзегетика: Историја тумачења св. Писма. — Тумачено је јеванђеље Матејево, јеванђеље Јованово и Псалми: 1—14.

Старозавјетна исагогика предавана је 2 сата недјељно у І. годни; новозавјетна исагогика и херменевтика 2 сата у II. години, а егзегетика 2 сата недјељно у III. години.

II.

Увод у богословље.

Приступ. Први дио: О предмету православног богословља. А.) О религији и откривењу у опште. Б.) О хришћанској религији, као једном и правом откривењу. Други дио: О изворима православног богословља: а) О св. Писму, б) О св. Предању, в) О православној цркви као чувару откривених хришћанских истина. Трећи дио: Система богословских наука.

Предавано 4 сата недјељно у І. години.

III.

Догматичко богословље.

Приступ. Први дио. Наука о Богу самом по Себи и о Његовом општем одношају према свијету и према човјеку. Други дио. Наука о Богу Спаситељу и о Његовом посебном одношају према човјечјем роду.

Предавано 4 сџта недјелно у II. години, а у III. 1 сџт.

По *ушоредном богословљу* предавано 1 сџт недјелно у III. години.

IV.

Морално богословље.

Увод. Први дио: Историја моралног учења. Други дио: о моралном закону Божјем и моралном животу и раду човјековом у опште. Трећи дио: Посебно учење о хришћанским дужностима.

Предавано 3 сџта недјелно у III. години.

V.

Пастирско богословље.

Увод. Први дио: О пастирству у опште. Други дио: Живот пастирев. Трећи дио: Пастир у вршењу пастирских дужности.

Уз то прочитане су књиге: „О дужностима парохијских свештеника,“ Св. Јована Златоустог „Шест књига о свештенству“ (у преводу проте Ј. Вучковића), и Св. Игњатија Богоносца „Посланица св. Поликарпу“ (у преводу митроп. Михаила).

Предавано 3 сџта недјелно у IV. години.

VI.

Историја цркве и патрологија.

Приступ. Први период. Други период.

Предавано 4 сџта недјелно у I. години.

Трећи период. Четврти период. Историја српске цркве.

Предавано 5 сџти недјелно у II. години.

VII.

Црквено право.

Приступ. Први дио: Извори и зборници црквенога права. Други дио: Устројство цркве. Трећи дио: Управа цркве: црквено законодавство, црквено судство и имо-

винско право цркве. Четврти дио: Живот цркве. Брачно право. Пети дио: Одношај цркве спрема државе и спрема оних, који цркви не припадају.

Предавано 3 сата недјељно у III. и IV. години.

VIII.

Литургика с тумачењем литургијских књига.

Увод. Први дио: I. Општи појмови о богослужењу правосл. цркве. II. Саставни дијелови правосл. богослужења. III. Символичке радње при богослужењу. IV. Лица која обављају богослужење. V. Принадлежности богослужења.

Предавано 3 сата недјељно у III. години.

Други дио: Облици црквеног богослужења. А. Црквене службе које се стално у храму свршавају: I. Свакидашње богослужење. II. Седмично богослужење. III. Годишње богослужење. Б. Посебне службе за разне случајеве и потребе хришћана: I. Тајне. II. Молитвословља и молитвене пјесме за разне случајеве.

Читање и разјашњавање свештених радња по односним црквеним књигама.

Предавано 1 сат недјељно у IV. години.

IX.

Омилитика.

Увод. Први дио: Предмети црквеног говорништва. Други дио: Облици црквеног говорништва. Трећи дио: Унутрашњи карактер црквене проповиједи. Четврти дио: Спољашњи карактер црквеног проповиједања. Пети дио: Предавање црквених проповиједи. Шести дио: Импровизација.

Предавано 2 сата недјељно у III. години.

Практичка вјежбања, наиме: писање, расправљање и говорење научених писаних проповиједи, са покушајима импровизације.

Предавано 2 сата недјељно у IV. години.

X.

Црквено-званични стил.

Приступ. Обични грађански званични списи. Особити црквено-званични списи.

Предавано 1 сат недјељно у IV. години.

XI.

Катихетика.

Приступ. Први дио: Настава у вјерозакону. Други дио: Васпитање у хришћанском животу.

Предавано 2 сата недјељно у IV. години.

Слушаоци IV. године, под надзором дотичног професора, вјецбали су се у катихизирању у мјесној српској основној школи.

XII.

Педагогија и дидактика.

Увод. Општа посматрања. Први дио: Физичко васпитање. Други дио: Интелектуално васпитање. Трећи дио: Морално васпитање. Четврти дио: Естетичко васпитање. Пети дио: Религиозно васпитање. Шести дио: Васпитање дјеце, која немају нормалних способности за потпуни развитак.

Увод дидактици. Први дио: Школа. Други дио: Школска настава. Трећи дио: Школски ред. Четврти дио: Учитељ. — Историја педагогије: 1.) код незнабожачких народа, 2.) код народа: а.) јудејског, б.) хришћанских народа до најновијег доба.

Предавано 4 сата недјељно у IV. години.

XIII.

Црквено-словенски језик.

Приступ. А.) Исторички дио. Б.) Граматички дио: I. Наука о гласовима. II. Наука о облицима. Читане, превађане, граматички тумачене и упоређиване са старословенским формама поједине црквене пјесме.

Предавано 3 сата недјељно у I. години.

Наука о основама. Синтакса. Читани, превађани и граматички тумачени Псалми Давидови и разне црквене пјесме; затим вјецбања у превађању српског језика на црквено-словенски.

Предавано 3 сата недјељно у II. години.

XIV.

Новозавјетни грчки језик.

Граматика новозавјетног грчког језика. Читане, превађане на српски језик и граматички тумачене

посланице Коринћанима, бесједа св. Василија Великог : „*πρὸς τοὺς νέους*“ и неке пјесме са црквено-словенског.

Предавано 2 сâта недјељно у I. години, а 1 сâт недјељно у II. години.

XV.

Црквено појање с правилом.

Предавано 5 сâти недјељно свима слушаоцима.

XVI.

Допунидбени предмети.

(Види наредбу под ред. бр. 12. у Извјештају за шк. 1895.-96. год.).

А. Логика са психологиом и историом филозофије.
Б. Латински језик. В. Општа историја (Нови Вијек).
Предавали су по 2 сâта недјељно професори: Парента (А), Ракетић (Б) и Калик (В).

Г.

БИБЛИОТЕКА.

Школске 1899.-900. године умножена је библиотека бого-словског Завода* :

1. Књигама, што су купљене: *Zeitschrift für katholische Theologie*. XXIII. Jahrgang. Innsbruck, 1899. — *Theologisch-praktische Quartalschrift*. LII. Jahrgang. Linz, 1899. — *Revue Internationale de Théologie*. VII. Année. Berne, 1899. — *Byzantinische Zeitschrift*. VIII. Band. Leipzig, 1899. — *Byzantinisches Archiv*. Heft. II. Leipzig, 1899. — *Archiv. für slavische Philologie*. XXI. Band. Berlin, 1899. — Karl Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Literatur von Justinian bis zum Ende des oströmischen Reiches (527-1453)*. München, 1897. — D.r Berthold Wiese und Prof. D.r E. Pércopo, *Geschichte der italienischen Literatur*. Leipzig u. Wien, 1899. — N. Nilles. *Kalendarium utriusque ecclesiae*. Tomus I et II. Oeniponte, 1896 и 1897. — Василије Николајевић, *Велики Типик*. Нови Сад, 1892. — P. Budmani, *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika Sv. 18* Zagreb, 1898.

* Продужење. Види „Извјештај“ за школ. 1898.-99. год.

2. Књигама, што су их даровали :

Преузвишено ц. к. Намјесништво далматинско : Franjo Kuralt, Pouka u gospodarstvu za učiteljske škole. Dio II. Zagreb, 1888.

Преосвештени госп. Епископ Никодим : Списи о историји православне цркве у далматинско-истријском владичанству од XV-XIX в. Књига I. Задар, 1899.

Високошреч. правосл. епископ. Консисторија у Задру : Гласник правосл. далматинске и истријске епархије за годину 1899. — Шематизам правосл. епархије далматинске и истријске за годину 1900.

Високошреч. правосл. епископска консисторија бококоторска : Шематизам правосл. епархије бококоторске за годину 1900.

Сл. Српска Краљевска Академија : Споменик. XXXIV, Београд, 1898. — Глас срп. краљ. Академије. LVII. Београд, 1899. — Годишњак срп. краљ. Академије. XII. Београд, 1899. — Др Лујо кнез Војновић, Дубровник и османско царство. Књ. I. Београд, 1898.

Сл. Одбор Чушићеве Задужбине : Годишњица Николе Чушића. Књига XVIII и XIX. Београд, 1898. и 1899.

Сл. Матица Српска : Љетопис за годину 1899. — Рад и Именик Матице Српске године 1899. — Живот и рад Др. Јована Хадића Светића. Нови Сад, 1899.

Сл. ц. к. универзитет у Черновцима : Uebersicht der akademischen Behörden an der k. k. Franz-Josephs-Universität zu Czernowitz im Studienjahre 1899-900. — Verzeichnis der öffentlichen Vorlesungen an der k. k. Franz-Josephs-Universität zu Czernowitz im Wintersemester 1899-900.

Сл. Управа богосл. училишта у Карловцима : Десети извјештај о правосл. срп. богословском училишту у Ср. Карловцима за школ. 1898.-99. год. Ср. Карловци, 1899.

Сл. Управа срп. велике гимназије у Новом Саду : Извјештај о срп. вел. гимназији у Новом Саду за школ. 1898.-99. Нови Сад, 1899.

Сл. Управа богословије београдске : Извјештај о Богословији београдској за школ. 1898.-99. год. Београд, 1899.

Сл. Управа срп. вел. гимназије карловачке : Извјештај о срп. вел. гимназији у Ср. Карловцима за школ. 1898.-99. год. Ср. Карловцима, 1899.

Сл. Управа срп. више дјевојачке школе у Панчеву : Извјештај

о срп. вишој дјевојачкој школи у Панчеву за школ. 1898.-99. год. Панчево, 1899.

Сл. Управа ц. к. велике гимназије у Задру: Programma dell' i. r. ginnasio superiore di Zara nell' anno scolastico 1898-99. Zara, 1899.

Сл. Управа гимназије краља Александра I.: Извјештај о гимназији краља Александра I. за шк. 1898.-99. год. Београд, 1899.

Сл. Управа срп. основних школа и више дјевојачке у Сарајеву: Први извјештај српских основних школа и више дјевојачке школе у Сарајеву за шк. 1898.-99. год. Сарајево, 1899.

Сл. Управа срп. учитељских школа у Сомбору: Извјештај о српским учитељским школама у Сомбору за школ. 1898.-99. Сомбор, 1899.

Сл. Управа учитељске школе у Јагодини: Први извјештај учитељске школе у Јагодини за школ. 1898.-99. Београд, 1899.

Преч. госп. проф. задарске Богословије и ек. сивџел Никанор Ракеџић: Учидлиштна и домаћа Библија. Беч, 1867. — Ἱεροδιακονικὸν νέου. Млетци, 1794. — Officium defunctorum. Venetiis, 1835. — Горски Вијенац. Беч, 1847. — Лажни цар Шћепан Мали. Трст, 1851. — Вук Ст. Караџић, Правителствујући совѣтъ сербским за времена Кара-Ђорђева. Беч, 1860.

Преч. госп. проф. Богословије карловачке Милутин Јакшић: О Арсенију IV. Јовановићу Шакабенти. Лекције из историје карловачке митрополије. Карловци, 1899.

Преч. госп. проф. и катихет реал. гимназије у Земуну Сава Тодоровић: Православа Моралка за више разреде средњих школа. Нови Сад, 1899.

Високопреч. госп. протојереј Димитрије Руварац: Постанак и развитак српске црквено народне аутономије. Ср. Карловци, 1899.

Преч. госп. проф. и катихет у срп. учитељској школи у Пакрацу Јован Константиновић: Нотално српско-православно црквено појање. Загреб, 1900.

Госп. проф. цетињске Богословије Лазо Поповић: Омилитика или Упуство у црквено говорништво. Цетиње, 1899.

Госп. др. Алекс. Љ. Митровић: Са Влтаве на Нишаву. II. дио. Задар, 1899. — Двојни и тројни савез. Београд, 1898. — Данашње дипломатско и консуларно право Гл. Гершића. Београд, 1899. — Два hrvatska муџеника — 30. aprila 1671. — Задар, 1899.

Творенія святихъ отцевъ. Томъ LXI. Москва, 1896. —
Исторія древнаго Востока. А. Царевскій. — Зеркало Очевидное
И Т. Посошкова. Казань, 1895. — Писма Николая Ивановича
Ильминскаго. Казань, 1895.

Свима овдје поменути дародавцима, нека је овим од
стране овог богословског завода најусрднија благодарност
изречена.

Библиотека примала је у 1899.-900. школској години ове
часописе и листове: Христіанское Чтеніе, Православный Собе-
сѣдникъ, Труды Кіевской Духовной Академіи, Странникъ,
Церковный Вѣстникъ, Вѣра и Разумъ, Богословскій Вѣстникъ,
Гласник правосл. епархије далматинско-истријске, Гласник
православне цркве у краљевини Србији, Источник, Zeitschrift
für katholische Theologie, Theologisch-praktische Quartal-
schrift, Byzantinische Zeitschrift, Revue Internationale de
Théologie, Objavitelj Dalmatinski, Smotra Dalmatinska.

Д.

Главније наредбе и отписи претпостављених власти.

школ. 1899.—900. године

1. Впреч. Консисторија у Задру дописом од 10. јул. 1899.
бр. 1615. извјештава управу, да је Преузвишено ц. к. Намје-
сништво отписом од 15. јул. 1899. бр. 18934. дозначило Глиши
Добрићу из Книна своту од фор. 39:25 новч. у име накнаде
стипендије његовом сину Милошу, питомцу сјеменишта, за оно
вријеме док није као државни питомац ступио у сјемениште,
тј. од 16 феб. до 30 апр. 1899. г.

2. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 7. авг.
1899. бр. 22593. извјештава управу, да је др. В. Занели, ли-
јечнику сјеменишта, дозначило награду од фор. 52:50 новч. за
II. течај 1898.-99. шк. године.

3. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 17. авг.
1899. бр. 25499. позива управу, да извијести о преступу пи-

томца В Јелаче, и да поднесе предлог о даљем уживању његовом питомачког мјеста.

4. Впреч. еп. Консистоорија у Задру дописом од 16 авг. 1899. бр. 1941. извјештава управу, да је Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 21. јан. 1899. г. бр. 36015. дозначило Анђи уд. Понац из Дрниша своту од фор. 62:80 новч. у име накнаде стипендије њеном сину Михаилу, питомцу сјеменишта, за оно вријеме док није као државни питомец ступио у сјемениште.

5. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим дописом од 2. септ. 1899. бр. 329—Е извјештава управу, да је ријешно економске службе у сјеменишту проф. Ј. Цвијетића, а за новог економа да је именовано јереја Вељка Милића, катихету ц. к. Учитељишта у Арбанасима.

6. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим дописом од 2. септ. 1899. г. бр. 330—Е јавља управи, да је именовано учитељем црквеног појања и правила за школ. 1899.-900. годину суплент-проф. Милоша Паренту.

7. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим писмом од 2. септ. 1899. бр. 331—Е наређује, на што се унапријед има поглавито пазити при предавању црквене историје с патрологиом, црквено-словенског језика, настирског богословља, литургије и црквеног појања и типика.

8. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 14 септ. 1899. бр. 22594. извјештава управу, да је ставило у течај мјесечни износ од фор. 683 за уздржавање питомца, почињући од 16. септ. 1899. до 15. јула 1900. године.

9. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 23. септ. 1899. бр. 26847. извјештава управу, да је одобрило рачун штампарије Арталине за штампу Извјештаја школ. 1898.-99. године.

10. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим писмом од 26. септ. 1899. бр. 388—Е извјештава управу, да дозвољава питомцу сјеменишта и слушаоцу I. године богословије, Королији Душану, да може приватно учити VII. и VIII. разред гимназије.

11. Впреч. еп. Консистоорија у Задру дописом од 28. септ. 1899. бр. 2230. издаје управи упутства о унутрашњем реду и животу у сјеменишту.

12. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим писмом од 29. септ. 1899. бр. 397—Е јавља управи, да је високо ц. к.

Министарство богочасти и наставе отписом од 23. септ. 1899. бр. 26087. дозволило, да катедру теоријског богословља суплира и школ. 1899.-900. године јереј Милош Парента.

13. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим дописом од 5. окт. 1899. бр. 380—Е извјештава управу, да је Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 3. окт. 1899. бр. 28206. потврдило за економа сјеменишта јереја Вељка Милића.

14. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 16. окт. 1899. бр. 38301. извјештава управу, да је одобрило рачун администрације сјеменишта за II. течај 1898. године.

15. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 16. окт. 1899. бр. 24160. јавља управи, да је одобрило рачун администрације сјеменишта за I. течај 1899. године.

16. Впреч. еп. Консисторија у Задру дописом од 20. окт. 1899. бр. 2494. извјештава управу, да је Преузвишено ц. к. Намјесништво одлуком од 24 окт. 1899. бр. 31360. утврдило у уживању питомачког мјеста у сјеменишту ове питомце: Урукала Сергија, Маргетића Спиридона, Вујасиновића Стевана, Калика Јосифа, Јовића Михаила, Королију Душана, Суботића Теофила, Балића Илију, Нетовића Милана, Ђуковића Милана, Јавора Славомира, Доброту Константина, Стојисављевића Мирка, Колунџића Луку, Тришића Милана, Попца Михаила, Цвијетића Станка, Вученовића Милоша, Стојисављевића Петра, Новаковића Тодора, Поповца Душана и Триву Марка; а у уживању ручне стипендије изванске питомце сјеменишта, који уче гимназију у Котору: Мандића Јеремију, Рађеновића Саву, Бороту Ива, Накићеновића Саву, Митровића Божицара, Рађеновића Стевана, Желалића Спиридона и Поповића Илију.

17. Впреч. еп. Консисторија у Задру дописом од 21. окт. 1899. бр. 2513. извјештава управу, да је коначно лишила питомачког мјеста у сјеменишту бивше питомце: Тадића Драгутина, Радаковића Јована, Радонића Стевана и Јелачу Војина.

18. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим дописом од 8. нов. 1899. бр. 494—Е јавља управи, да је Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 4. нов. 1899. бр. 32675. одобрило, да се приме као ванредни слушаоци I. године богословије Љубомир Бабић из Грачаца (Хрватска) и Славко Николић из Кишфалубе (Угарска).

19. Впреч. еп. Консисторија у Задру дописом од 21. нов. 1899. бр. 2806. извјештава управу, да је Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 28. нов. 1899. бр. 35667. утврдило

у уживању питомачког мјеста у сјеменишту ове питомце: Кр-
становића Косту, Матавуља Симеуна, Милковића Владимира,
Зечевића Илију, Мирковића Јована, Мацуру Милана, Богдано-
вића Милана и Добрића Милоша; а у уживању ручне стипен-
дије извањске питомце сјеменишта, који уче гимназију у Ко-
тору: Поповића Ђуру и Митровића Митра.

20. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим писмом од
29. нов. 1899. бр. 519—Е дијешава службе економске у сјеме-
ништу јереја Вељка Милића, а за новог економа именује је-
ромонаха Венедикта Кукоља.

21. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим дописом од
7. дец. 1899. бр. 526. извјештава управу, да је Преузвишено
ц. к. Намјесништво отписом од 7. дец. 1899. бр. 35775. одо-
брило, да се прими као ванредни слушалац I. године богосло-
вије Миковић Урош, дјак манастира Бање у епархији боко-
оторској.

22. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 19. дец.
1899. бр. 38159. позива управу, да одреди дан и сат кад ће
се држати предавања у богословији из пољодјелства, и уједно
јавља, да ће та предавања држати наизмјенице: проф. А. Ни-
мира и путујући учитељ И. Санџин.

23. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим писмом од
29 дец. 1899. бр. 540—Е јавља управи, да је Преузвишено ц.
к. Намјесништво отписом од 4. јан. 1900. бр. 35872. одобрило,
да се прими као ванредни слушалац I. године богословије Ми-
лић Јован из Чемернице (Хрватска).

24. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим дописом од
15. јан. 1900 бр. 22—Е јавља управи, да је Преузвишено ц.
к. Намјесништво отписом од 24. јан. 1900. бр. 38963 ех 1899.
потврдило у служби економа сјеменишта, о. Венедикта Кукоља.

25. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим дописом од
3. јан. 1900. бр. 10—Е извјештава управу, да је учитељем по-
јања и типика, мјесто јереја Милоша Паренте, именовано еко-
нома сјеменишта, о. Венедикта Кукоља.

26. Његово Преосвештенство г. епископ Никодим писмом
од 17. јан. 1900. бр. 30—Е извјештава управу, да је Преузви-
шено ц. к. Намјесништво отписом од 17. јан. 1900. бр. 2534.
одобрило, да се приме као ванредни слушаоци I. године бого-
словије: Олуић Михаил, Олуић Петар, Кречак Никола и Мио-
ковац Петар.

27. Впреч. еп. Консисторија дописом од 7. феб. 1900. бр. 144. извјештава управу, да је Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 23. јан. 1900. бр. 36825. дозначило питомцима: Вученовићу Милошу, Триви Марку, Цвијетићу Станку, Поповцу Душану, Новаковићу Тодору и Стојисављевићу Петру накнаду стипендије, свакоме кр. 48:14.

28. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 15. феб. 1900. бр. 18. извјештава управу, да је према поднесеном требовнику дозначило своту од кр. 3777 за набавку одијела питомцима у школ. 1899.-900. години.

29. Впреч. еп. Консисторија у Задру дописом од 14. марта 1900. бр. 717., извјештава управу да је Преузвишено ц. к. Намјесништво одобрило отписом од 16. марта 1900. бр. 2942. рачун заводске библиотеке за 1899. г., и да је дозначило кр. 200 за набавку нових књига у 1900. години.

30. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 22. марта 1900. бр. 24. извјештава управу, да је одобрило рачун љекарника Андравића у износу од кр. 28:02 за издане лијекове сјеменишту у 1899. години.

31. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 27. марта 1900. бр. 7982. дозначује др. Занели кр. 105 за његову лијечничку службу у сјеменишту у I. течају школ. 1899.-900. године.

32. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 30. марта 1900. бр. 23. извјештава управу, да је прегледало и одобрило сумарни списак свију инвентаријалних ствари сјеменишта крајем 1899. г. у укупној вриједности од фор. 7330:02.

33. Преузвишено ц. к. Намјесништво отписом од 2. априла 1900. бр. 17. извјештава управу, да је прегледало и одобрило рачун администрације сјеменишта за II. течај 1899. године.

Ђ.

ЉЕТОПИС

школ. 1899.-900. године.

- *Септембра* 16. 1899. почело је уписивање слушаалаца.
- *Септембра* 24. и. г. одржано је свечано призивање Духа светог у парохијској цркви св. пророка Илије. Чинодјејствовао је ректор богословије с катихетама Јавором и Милићем.
- *Октобра* 1. и. г. прочитао је ректор слушаоцима богословије екстернистима односна правила у погледу њиховог владања; а у присуству Његовог Преосвештенства г. епископа Никодима и конесисторијског члана Ђ. Поновића прочитао је истог дана питомцима сјеменишта дотична правила дисциплинарна.
- *Октобра* 4. и. г. поводом свијетлог имендана Његовог Ц. и Кр. Апостолског Величанства, *Франца Јосифа I.*, присуствовали су наставници са слушаоцима богословије благодарственој молитви, коју је одслужио у цркви св. пророка Илије преосвештени г. епископ Никодим.
- *Октобра* 17. 20. 21. и 24. и. г. Његово Преосвештенство г. еп. Никодим присуствовао је предавањима у богословији.
- *Новембра* 30. и. г. приступили су св. тајни покајања сви слушаоци богословије и сутрадан се причестили у капели сјеменишта.
- *Новембра* 13. и. г. Његово Преосвештенство посјетило је сјемениште.
- *Јануара* 26. 1900. на дан св. Саве осветио је водицу у богословији проф. Ј. Цвијетић.
- *Фебруара* 11. и. г. присуствовали су наставници са слушаоцима богословије свечаном парастосу за покој душе бившег далматинско-истријског епископа, Стефана Кнежевића.
- *Марта* 9. и. г. приступили су сви слушаоци богословије по други пут ове шк. год. св. тајни покајања, и сутрадан се причестили у капели сјеменишта.
- *Априла* 1. и. г. Његово Преосвештенство посјетило је сјемениште.
- *Маја* 20. и. г. прославио је богословски завод свога патрона св. Јована Богослова. Бдјеније у очи дана и св. ли-

тургију на сами дан одслужио је јереј Милош Парента; а по литургији на парастосу за покој душе бивших наставника и ученика чинодјејствовао је архимандрит консисторијални, г. Доситеј Јовић.

— *Јуна 22.* и. г. приступили су сви слушаоци богословије по трећи пут ове школске године св. тајни покајања, и сутрадан се причестили у капели сјеменишта.

— *Јуна 30.* и. г. почели су овогодишњи испити у богословији, а довршени су 6. јула. Испитима је предеједавао вреч. архимандрит консисторијални Доситеј Јовић, као замјеник Његовог Преосвештенства г. епископа Никодима.

Успјех испитâ види се из таблице на крају овог извјештаја.

Апсолуторну свједоцбу добили су: *Обрадовић Јован* (из горњо-карловачке епархије) и *Урукало Серпије* (из далматинске епархије), обојица с укупним *врло добрим* успјехом.*

— *Јула 6.* и. г. одржан је парастос у цркви св. пророка Илије за покој душе цара *Фердинанда I.*, коме су учествовали наставници са својим слушаоцима.

Јула 12. и. г. завршена је школска година благодарјењем Богу.

У току ове школске године професорски збор одржао је 8 редовних, а 6 ванредних састанака. На 7. редовном састанку, ријешавајући о писменим радњама слушалаца богословије, додијелио је односну награду из фонда Његовог Преосвештенства г. епископа Никодима слушаоцу IV. године *Урукалу Серпију*.

* У току школ. године добио је апсолуторну свједоцбу с укупним *добрим* успјехом *Катић Милош* (из епархије бачке).

Е.

СЛУШАОЦИ БОГОСЛОВИЈЕ.

IV. године:

1. Обрадовић Јован
2. Урукало Сергије

3. Давидовић Душан
4. Живковић Василије
5. Нетовић Милан
6. Стојановић Василије
7. Шеат Милош

III. године:

1. Војновић пл. Војислав
2. Кирић Бранислав
3. Милојевић Јован
4. Маргетић Спиридон
5. Матијашевић Јован
6. Пауновић Бранко
7. Радечић Стеван
8. Радонић Лазар
9. Синобад Гојко
10. Суботић Теофило

*I. године:**II. године:*

1. Балић Илија
2. Вујасиновић Стеван

1. Бабић Љубомир
2. Јовић Михаило
3. Калик Јосиф
4. Королија Душан
5. Кречак Никола
6. Миковић Урош
7. Милић Јован
8. Миоковац Петар
9. Николић Славко
10. Олуић Михаило
11. Олуић Петар
12. Ђуковић Милан

Ж.

ПРИПРАВНИЦИ ЗА БОГОСЛОВИЈУ.

који уживају државну стипендију и уче гимназију или у Задру, живећи у сјеменишту, или у Котору, добивајући релутум за издржавање.

а. У ц. кр. гимназијама у Задру:

1. Јавор Славомир	"	VI.	разреду	гимназије
2. Зечевић Илија	"	V.	"	"
3. Крстановић Костантин	"	"	"	"
4. Матавуљ Симеун	"	"	"	"
5. Милковић Владимир	"	"	"	"
6. Мирковић Јован	"	IV.	"	"
7. Богдановић Милан	"	III.	"	"
8. Доброта Костантин	"	"	"	"
9. Добрић Милош	"	"	"	"
10. Колунцић Лука	"	"	"	"
11. Мацура Милан	"	"	"	"
12. Стојисављевић Мирко	"	"	"	"
13. Цвијетић Станко	"	"	"	"
14. Вученовић Милош	"	II.	"	"
15. Новаковић Годор	"	"	"	"
16. Попац Михаило	"	"	"	"
17. Стојисављевић Петар	"	"	"	"
18. Тришић Михаило	"	"	"	"
19. Поповац Душан	"	I.	"	"
20. Трива Марко	"	"	"	"

б. који уживају релутум у Котору:

21. Мандић Јеремија	у	VIII.	разреду	гимназије
22. Борота Иво	"	VI.	"	"
23. Митровић Божидар	"	"	"	"
24. Накићеновић Саво	"	"	"	"
25. Поповић Ђуро	"	"	"	"
26. Рађеновић Саво	"	"	"	"
27. Рађеновић Стеван	"	"	"	"
28. Желалић Шпиро	"	V.	"	"
29. Митровић Митар	"	"	"	"
30. Поповић Илија	"	"	"	"

3.
СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
Православно-богословског завода и сјеменишта
 у школској години 1899.-900.

Уписаних		СЛУШАОЦИ БОГОСЛОВИЈЕ										Приправници за богословију		Свега								
		од којих										по епархијама										
у години	свега	резовних	ванредних	приватних	са испитом зрелости	без испита зрелости	у сјеменишту	ван сјеменишта	стипендијати државни	издржаше испит	не издржаше испит	одложен испит	нијесу припуштени испит	добили слабу оцјену у једном предмету	не приступили испит	умрли	из даблатинске	из бобо-которске	из осталих	при зајарским гимназијама	при которској гимназији	
																						свега
IV	2	2	—	—	1	1	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
III	10	8	2	—	3	7	3	7	2	10	—	—	—	—	—	—	—	4	2	4	—	
II	7	5	2	—	—	7	4	3	3	7	—	—	—	—	—	—	—	2	3	2	—	
I	12	4	8	—	1	11	5	7	4	7	—	1	—	4	—	—	—	7	2	3	10	
свега	31	19	12	—	5	26	13	18	10	26	1	1	—	4	—	—	14	7	10	30	61	

ОБЈАВА.

Нова школска година 1900-901. почеће 16. септембра по нов. кал. тек. године.

Уписивање трајаће до 26. септ.

Према Највишој Одлуци Његовог Ц и Кр. Апост. Величанства од 5. јуна 1869. год. примају се као редовни слушаоци богословије они младићи, који су добрим успјехом свршили потпуни гимназијски течај.

При ступању у богословију морају поднијети:
а) крштено писмо, б) свјedoцбу VIII. разреда гимназијског, в) „увјерење“ од свог епископа, да ће их послје свршених наука у овом богословском заводу примити у клир своје епархије, и г) свјedoцбу о политичком и религиозно-моралном владању своме.

Од уписне таксе, исто као и од таксе семестралне слушаоци богословије су ослобођени.

У Задру, 15. јула 1900.

Управа православног богословског завода.

ОПЛАТА

Плата за проезд по железной дороге от станции до станции 18 центов.

Плата за проезд по железной дороге от станции до станции 28 центов.

Плата за проезд по железной дороге от станции до станции 28 центов.

Плата за проезд по железной дороге от станции до станции 28 центов.

Плата за проезд по железной дороге от станции до станции 28 центов.

Станция	Плата за проезд
Москва	28 центов
Владимир	28 центов
Калуга	28 центов
Тула	28 центов
Орел	28 центов
Брянск	28 центов
Смоленск	28 центов
Вязьма	28 центов
Ярославль	28 центов
Иваново-Вознесенск	28 центов
Кострома	28 центов
Якшино	28 центов
Владимир	28 центов
Калуга	28 центов
Тула	28 центов
Орел	28 центов
Брянск	28 центов
Смоленск	28 центов
Вязьма	28 центов
Ярославль	28 центов
Иваново-Вознесенск	28 центов
Кострома	28 центов
Якшино	28 центов

САДРЖАЈ.

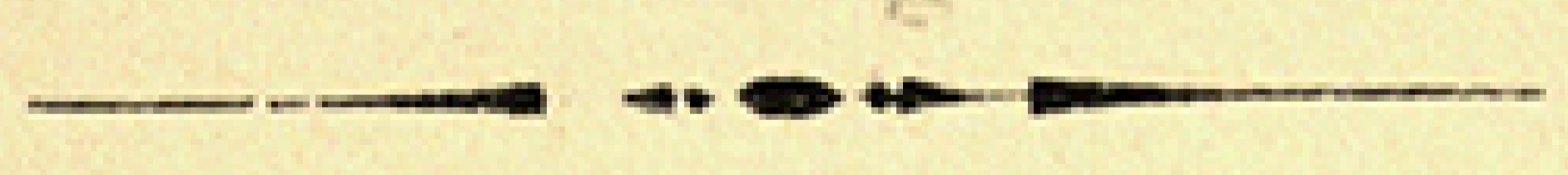
Први дио.

О реформи календара	стр. 5
-------------------------------	--------

Други дио.

Православни богословски завод:

А. Управитељ завода	стр. 25
Б. Наставничко особље	” 25
В. Преглед предавања	” 26
Г. Библиотека	” 30
Д. Главније наредбе и отписи претпостављених власти	” 33
Ђ. Љетопис	” 38
Е. Слушаоци Богословије	” 40
Ж. Приправници за Богословију	” 41
З. Статистички преглед	” 42
Објава	” 43

САДЪЖА

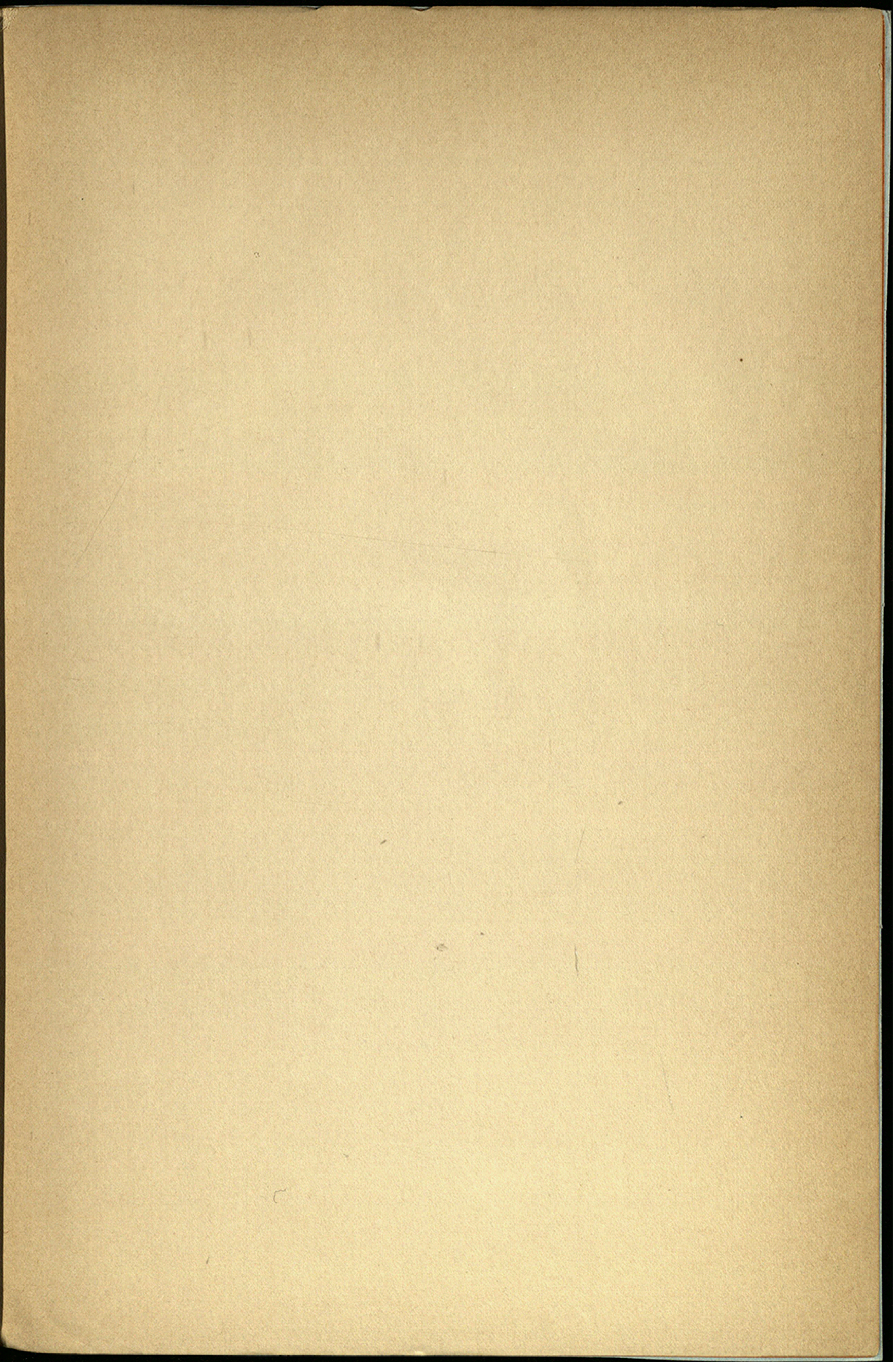
Први том.

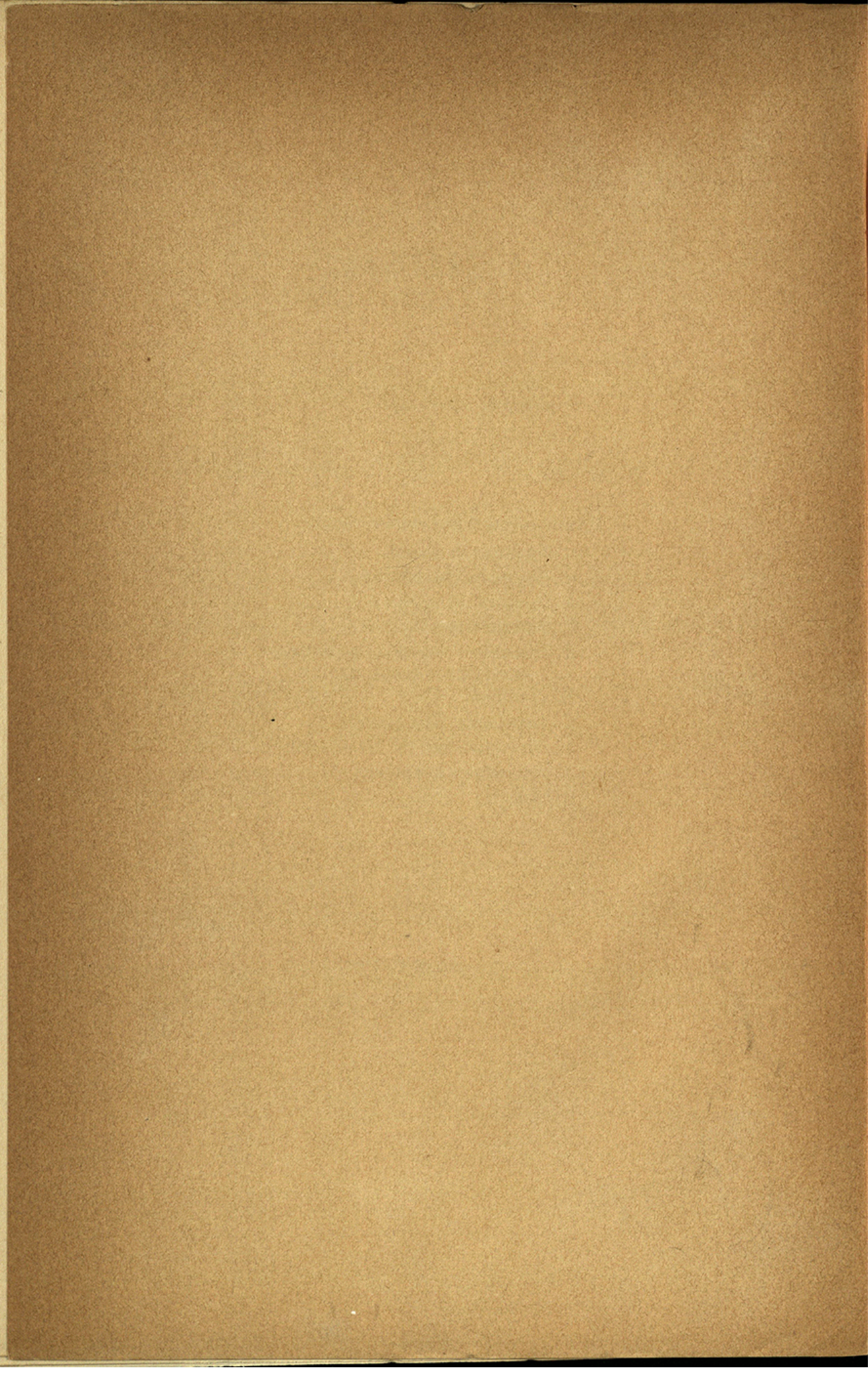
О востани египтяна . . . . . стр. 5

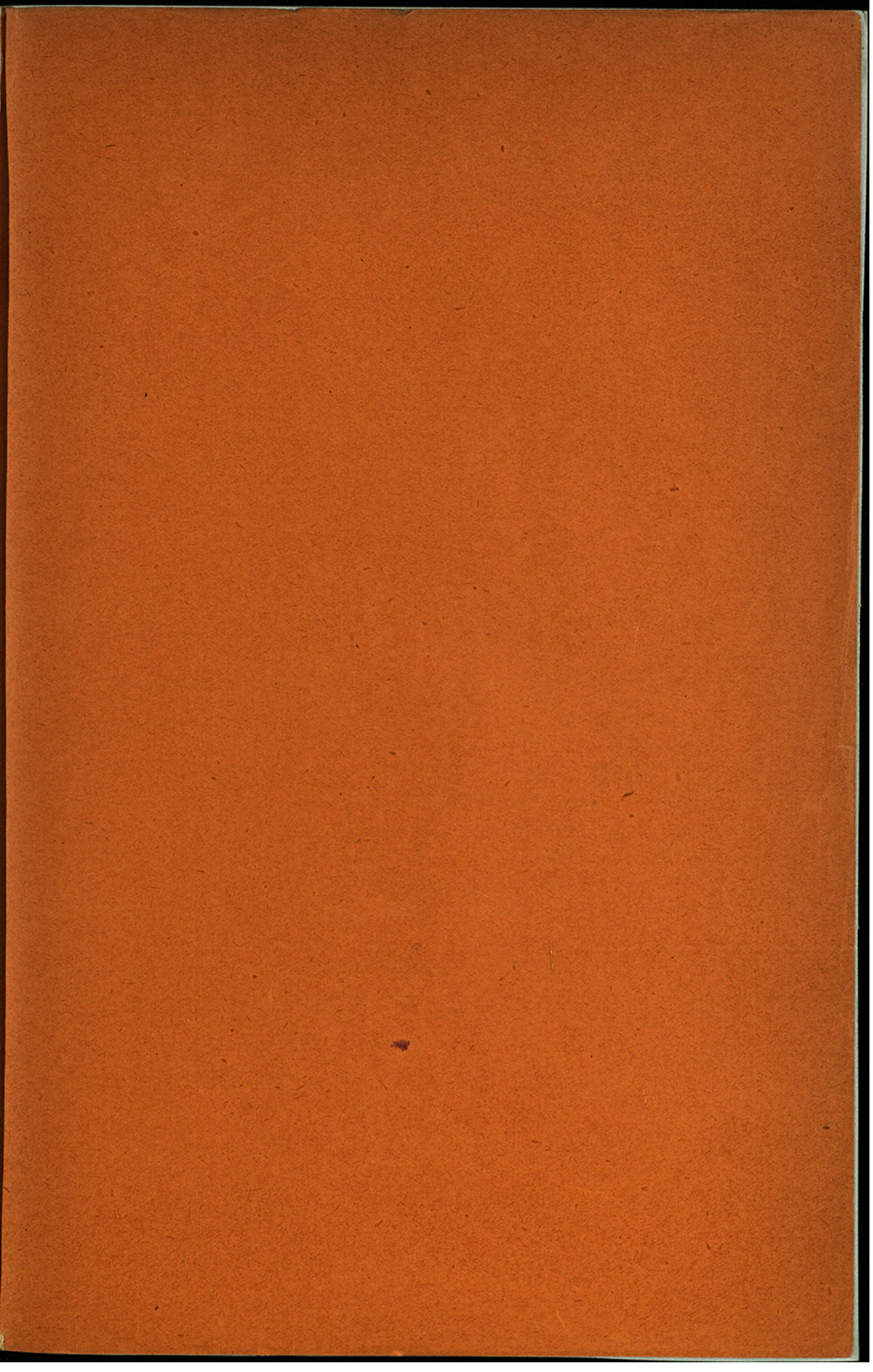
Други том.

Преводови доцесовани звод:

25	стр.	A. Управител звод
25	"	B. Наставничко особље
26	"	B. Прелаз предавача
30	"	F. Баднотера
33	"	Д. Гаврић народо в отмени претпостављених власти
33	"	D. Језици
40	"	E. Службени доцесовани
41	"	Ж. Преправени за доцесовани
43	"	З. Статистички прелаз
43	"	Одјел . . . . .

21

